

Användning av kvalificerade skyddsidentiteter vid vittnesförhör

1. Bakgrund

Nämnden har kontrollerat att polisanställda som använder en kvalificerad skyddsidentitet vid förhör i domstol upplyser rätten om att de uppträder under en sådan identitet.

Granskningen har omfattat polismän och andra polisanställda som har använt en kvalificerad skyddsidentitet i samband med att de vittnat i domstol. Kvalificerade skyddsidentiteter vid såväl Polismyndigheten som Säkerhetspolisen har omfattats. Granskningen har begränsats till förhör som har ägt rum under åren 2020–2024.

2. Rättsliga utgångspunkter

Innan ett vittnesmål avsläggs ska rätten höra vittnet om hans eller hennes fullständiga namn och, om det behövs, ålder, yrke och hemvist. Rätten ska också försöka klargöra om vittnet står i något förhållande till en part eller till saken eller om det finns andra omständigheter som kan vara av vikt för att bedöma tilltron till vittnets berättelse. Om det namn som vittnet uppger ingår i en kvalificerad skyddsidentitet enligt lagen (2006:939) om kvalificerade skyddsidentiteter ska vittnet upplysa rätten om detta (36 kap. 10 § rättegångsbalken).

Vid införandet av lagen om kvalificerade skyddsidentiteter framhöll regeringen att det till en början kan tyckas betänkligt att låta ett vittne avge en vittnesutsaga under ett annat namn än det verkliga. Det kan hävdas att domstolen och parterna därmed inte får någon riktig bild av vem vittnet är och inte heller får möjlighet att ställa relevanta följdfrågor som är av betydelse för att bedöma vittnets trovärdighet. Det kan rentav hävdas att man därmed

närmar sig ett system med anonyma vittnen.¹ Regeringen bedömde emellertid att en ordning där vittnesmål avläggs i ett fiktivt namn kan accepteras om vissa förutsättningar är uppfyllda, bl.a. att rätten och parterna upplyses om att förhörspersonen uppträder under en kvalificerad skyddsidentitet. En remissinstans invände att det finns en risk för att vittnet av glömska eller okunskap inte efterkommer skyldigheten att upplysa rätten. Regeringen bedömde den risken som mycket liten och framhöll att det är fråga om polisanställda som måste antas vara väl informerade om de villkor som gäller för användningen av kvalificerade skyddsidentiteter.²

Lagen om kvalificerade skyddsidentiteter reglerar inte hur användningen av skyddsidentiteten ska dokumenteras. Av förarbetena till lagen framgår dock att det bör finnas strikta rutiner för hur användningen ska rapporteras och dokumenteras.³

3. Utredningen

Polismyndigheten och Säkerhetspolisen har uppmanats att lämna uppgifter om vilka kvalificerade skyddsidentiteter som har använts vid förhör i domstol under den aktuella tidsperioden. Därefter har domar och protokoll från respektive huvudförhandling hämtats in. I några fall har muntliga frågor behövt ställas till rättens ordförande. Säkerhetspolisen har uppmanats att besvara skriftliga frågor.

4. Nämndens iakttagelser och bedömning

I de flesta fall har det redan utifrån domen eller protokollet varit möjligt att konstatera att rätten upplysts om att vittnets namn ingår i en kvalificerad skyddsidentitet. I de fall där domstolens dokumentation inte utgjort tillräckligt underlag har rättens ordförande, med vissa undantag som nämnden återkommer till nedan, kunnat bekräfta att skyldigheten efterlevts.

I vissa fall har vittnet själv, i samband med förhöret, upplyst rätten. Andra gånger har rätten informerats t.ex. i samband med att åklagaren gett in ansökan om stämning. Nämnden konstaterar att det i lag inte finns något krav på hur rätten upplyses och har inget att anmärka på att rätten i vissa fall har informerats på annat sätt än av vittnet i samband med förhöret.

Beträffande några mål, där kvalificerade skyddsidentiteter vid Säkerhetspolisen vittnat och varken domstolens dokumentation eller ordförandens

---

¹ Något som numera har införts genom lagen (2024:1180) om anonyma vittnen i brottmål.

² Prop. 2005/06:149 s. 70–72.

³ Prop. 2005/06:149 s. 50.

minnesbilder varit klagande, har Säkerhetspolisen i ett yttrande till nämnden anfört att rätten upplysts. Nämnden har inte anledning att ifrågasätta Säkerhetspolisens uppgifter. Beträffande en kvalificerad skyddsidentitet har Säkerhetspolisen dock uppgett att den ifrågavarande medarbetaren inte minns på vilket sätt rätten upplystes.

Enligt nämnden bör Polismyndigheten och Säkerhetspolisen överväga att införa rutiner för hur rätten upplyses om att vittnets namn ingår i en kvalificerad skyddsidentitet. Vidare bör det sätt på vilket rätten informeras i det enskilda fallet dokumenteras av Polismyndigheten och Säkerhetspolisen. Därigenom förbättras möjligheterna till en efterhandskontroll i de fall domstolens dokumentation inte utgör tillräckligt underlag.

5. Beslut

Med detta uttalande avslutas ärendet.

På Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens vägnar

Cecilia Klerbro

I avgörandet har deltagit: Cecilia Klerbro (ordförande), Anti Avsan, Charlotta Bjälkebring Carlsson, Anna Ekström, Matheus Enholm, Jon Karlfeldt, Robert Lisborg, Helene Odenjung och Per Schöldberg (enhälligt).

Föredragande: Viktor Wallén

Expedition till:

Polismyndigheten, tillsynsenheten

Säkerhetspolisen, rättsenheten